

האגודה

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

בחסות מועצה דתית אשדוד

נושא השבוע: ט"ו בשבט

ההפטרה: "ותשר דבורה" (שופטים ה')

יב' שבט תשפ"ו 1611 (שנה לא')

פרשת בשלח וסדר ט"ו בשבט

"וישב הים לפנות בוקר לאיתנו..." (יד, כז)

מובא בגמרא (פסחים קיח.): "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף", ולמדו זאת מהפסוק בתהילים (קלו, כה) "נותן לחם לכל בשר", כשבסמוך לו נאמר (שם, יג): "לגזור ים סוף לגזרים". שואל האדמו"ר מבייאן זצ"ל: הרי האדם עוד בטרם היוולדו נגזר עליו אם יהיה עשיר או לא, ומלבד זאת מזונותיו נקצבים לו מראש השנה למשך כל השנה, וגם בקריעת ים סוף לא היה לכאורה שום קושי שהרי התנה הקב"ה עם שרו של הים שיקרע בפניהם עוד מששת ימי בראשית, ועוד חלילה לנו מלחשוב שהקב"ה קשה לו, אם כן מדוע נאמר שמזונותיו של אדם קשים כקריעת ים סוף?

אלא שמצד הבורא יתברך, לא היה שום קושי בקריעת ים סוף ואף לא במזונותיו של האדם. הקושי נובע מצד האדם עצמו, כאשר עמדו בני ישראל על שפת ים סוף ופחדו מהמצרים הרודפים אחריהם, צעקו למשה: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר..." (פסוק יא) ועוררו על עצמם את המקטרגים שטענו שאינם ראויים לנס כוון שהם עובדי ע"ז כמצרים. הוא הדין במזונותיו של האדם - הוא במחשבתו המוטעת גורם לעצמו לקושי בחושבו כי כוחו ועוצם ידו הביאו לו מה שיש בידו, ואינו בוטח בה' באמת ובתמים שרק הוא המשפיע עליו, ובכך מעורר על עצמו קטרוגים ומקלקל לעצמו את צינורות השפע ולכן מזונותיו קשים, אך המשיב אל ליבו כי רק הקב"ה הוא הנותן לחם לכל בשר, ראוי הוא ל-"כי לעולם חסדו"- להמשיך על עצמו שפע שיגיע אליו, כי בזכות אמונתו נעשה לכלי הראוי לקבלו.

"ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים..." (טז, ד)

בירושלמי, ברכות מובא: "כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו", ובאר מר"ן "הבית יוסף": "כדי שיאמין שכל מזונותיו באים לו בהשגחה".

ע"פ דרך הטבע, לא היתה שום אפשרות לספק לעם שלם את מזונו במדבר, מקום ציה ושממה, ואעפ"כ סיפק להם הקב"ה בזמן שהותם במדבר במשך 40 שנה את המן שהיה "לחם אבירים" - מזון מלכים וניסים רבים נעשו בו. המן ירד בכמות גדולה מאוד, אך ישראל נצטוו לאסוף רק את הכמות הנצרכת להם ולא מעבר, גם אם אדם אסף יותר או שמא פחות, בבואו לביתו מצא שיש בידו בדיוק את הכמות הנצרכת לכל אחד מבני הבית.

יש כאן לימוד חשוב לדורות - הפרנסה היא מאת ה', וכל אדם מקבל בדיוק את הקצוב לו משמים, ושום השתדלות יתרה לא תועיל לו להשיג מעבר למה שנקצב לו.

שבחי ארץ ישראל

מובא בגמרא (סוטה יד.): דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו להיכנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל, ואינן מתקיימות אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי! אמר לו הקב"ה: מעלה אני עליך כאילו עשיתם!

משה רבינו - גדול הנביאים, מנחיל התורה, הגיע להשגות רוחניות שאין לתאר, "ותמונת ה' יביט" עלה למרום

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 5:14-5:19 * סוף זמן ק"ש 8:42-8:40

יציאת שבת: 6:19

יציאת שבת: 5:45

כניסת שבת: 4:54

ושהה שם ארבעים יום וארבעים לילה, הקב"ה בכבודו ובעצמו לימדו את התורה! ועם כל דרגותיו הרוחניות, שואף ומייחל, מבקש ומתחנן להיכנס לארץ ישראל, לקיים את מצוותיה!
נעריך את זכותנו לשבת בארץ ישראל, לאכול מפרותיה, והעיקר לקיים את המצוות התלויות בה!
(הרב עובדיה דהן - יו"ר המועצה דתית אשדוד)

כוחה של ברכה

מעשה שהיה

מספר מגיד המישרים הרב מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א: יום אחד, בשעה 10:00 בלילה, כשסיימתי הרצאה בבורו פארק, אמרתי ליהודי האחראי על ארגון הדרשות, שאני צריך להגיע למונסי, כדי לפגוש יהודי מסוים לצורך חשוב.

"מה??" התפלא האיש, "אתה יודע מה המרחק מכאן למונסי? זאת נסיעה ארוכה מאד". מדובר בעניין חשוב מאד, הבהרתי לו. "מחר לפנות בוקר אתה אמור לדרוש כאן, בבית הכנסת, ותכננת גם להחתים אנשים לא לדבר בתפילה. ועכשיו אתה חושב לברוח למונסי?".
"אני לא בורח, רק אסע ואשוב, אני מוכרח", השבתי.

"רק אסע ואשוב, ממש... אוקיי, אסדר לך רכב ונהג שיסיע אותך". תוך דקות ספורות ארגן לי היהודי הנמרץ הסעה, והזהיר את הנהג: "אל תדבר עם הרב שום מילה בדרך. הוא תשוש, וחשוב שינצל את הזמן לשינה". לאחר שהתחלנו לנסוע, ברכתי בקול רם "שהכל", ושתייתי. אדם ששומע ברכה צריך לענות אמן, נכון? הרי כך מפורש בשו"ע (בס"ו רט"ו ס"ב) אבל אותו נהג לא ענה. ברכתי "בורא נפשות" בקול, וגם הפעם הוא לא ענה אמן. וכך היה עם כל הברכות שברכתי בתחילת הדרך.
אמרתי לו: "אני רואה שאתה ירא שמים גדול כל כך, ויש לך שפע של זכויות. אולי אתה יכול למכור לי קצת", "אני מה?!", שלח אלי הנהג מבט תמה, "אני אמכור לך זכויות? על מה בדיוק אתה מדבר?".
אמרתי לו בנחת: "ברכתי כבר כמה ברכות ולא ענית אמן, אז אני מבין שאתה לא צריך את הזכויות האלו, כי יש לך כבר עודף-זכויות...".

"אה, זה", הוא חייך לעצמו בחשכה. "לא מדבר אלי כל העניין של ברכות בקול ואמן". התחלתי לדבר אתו על כמה מאמרי חז"ל בעניין חשיבות הברכות ומשמעותן, אבל נראה היה שאין עם מי לדבר. מאחר שכך, התחלתי עם משל, ואמרתי לו: "אתה יודע מה זו ברכה? יהודי הולך ברחוב, ופוגש בן של אחד ממכריו. הוא נותן לילד ממתק, הילד אמר 'תודה רבה', ברך ואכל, והלך בשמחה. למחרת הוא פגש שוב את הבן של המכר ההוא, שאמר לו: 'הממתק שנתת לי היה טעים מאד, וזה עוזר לי להתרכז בלימוד ולהבין היטב'. 'חכה רגע', אמר האיש לילד, שעמד לפנות לדרכו. 'אל תלך'. הילד לא הבין מה הוא רוצה ממנו, אך רגע לאחר מכן הושיט לו שקית מלאה ממתקים משובחים.
"לא ביקשתי כלום", ציין הילד, שהיה ילד מחונן. "רק אמרתי תודה!".
"נכון", אמר האיש, "ובגלל התודה שלך – קיבלת עוד".

"ברוך אתה" – הרי זו אמירת תודה לקב"ה. הקב"ה לא חייב לנו כלום, רק אנחנו חייבים לו, ובכל זאת הוא נותן לנו שפע של טובה וברכה, ועושה איתנו חסדים בכל יום ובכל שעה – ולא נגיד לו תודה?".
ראיתי שהוא 'התעורר', ניצוץ הבריק בעיניו. "אולי אתה שליח מהשמים", הוא אמר. "הבן שלי חולה במחלה קשה מאד, בראש, והרופאים לא נותנים הרבה סיכויים...". הוא נאנח בכבדות. "יכול להיות שכבר מאוחר מדי".

"אף פעם לא מאוחר, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל יתייאש מן הרחמים!", השבתי הוא העיף בי מבט מהיר, "אתה יודע איזו השגחה פרטית הייתה כאן? אני בכלל לא הייתי אמור להסיע אותך, והשיחה הזאת לא הייתה אמורה להתקיים. שלחו בשבילך נהג אחר, ורק ברגע האחרון ממש התברר שהוא לא יכול להגיע, וביקשו ממני לבוא במקומו".

"בעזרת ה', אולי אזכה להיות שליח טוב", אמרתי. התחלתי מיד להסביר לו על החשיבות של נטילת ידיים בבוקר ועל הברכות, ואז הגענו למחוז חפצנו. נכנסתי לביתו של היהודי, שאליו היו מועדות פני ויצאתי כלעומת שבאתי. לא הצלחתי לפעול שום דבר ממה שהייתי צריך לפעול. חזרתי לרכב, ואמרתי לנהג: "התברר, שכל הנסיעה הזאת הייתה רק בשבילך!".

חזרנו יחד לבורו פארק, וכל הדרך, עד 2:00 בלילה, המשכתי לדבר איתו בענייני התחזוקות בקיום התורה

והמצוות. לפני שנפרדנו הוא לחץ את ידי, והכריז שהוא עומד לבצע מהפך בבית שלו, הן בהקפדה על נטילת ידיים והן בברכות ובאמירת אמן.

כחצי שנה לאחר מכן שוב הגעתי לארצות הברית לסכב של דרשות. בלילה, לאחר הדרשה בבית מדרש בווייליאמסבורג, הנהג הודיע שלא יוכל לקחת אותי לאכסנייה שלי. הוא התקשר לנהג אחר, והלה אכן הגיע כדי למלא את מקומו.

נכנסתי לרכב עיף, לאחר יום שלם של הרצאות. היה נראה לי שהנהג מעיף מבטים לכיווני, שוב ושוב, אבל התעלמתי. מתברר שזה היה הנהג מאותה שיחה שנערכה לפני חצי שנה. פתאום זיהינו זה את זה בהתרגשות והוא אמר: "רציתי לספר לך מה התרחש בעקבות השיחה ששוחחנו. קיבלתי על עצמי כל מה שסיכמנו, וגם אשתי והילדים קיבלו עליהם. לפני חודש הלכנו לעשות לילד בדיקות מקיפות, וברוך ה' – כל הבדיקות יצאו תקינות. הילד ברוך ה' בריא לחלוטין. קשה להאמין, אבל זאת המציאות!".

שמחתי בכל לבי בשמחתו, ואיחלתי לו שיזכו תמיד לעשות את רצון ה', ויהיו תמיד בריאים ושלמים. "כן", הוא אמר, "וגם קיבלתי עוד בונוס, בנוסף לבריאות של הבן שלי. היו לי חובות גדולים, שהעיקר עלי מאד, ומאז שקיבלנו על עצמנו את הקבלות הטובות, אני רואה שפע בפרנסה, וברוך השם כיסיתי כבר חלק ניכר מהחובות".

על זה נאמר "ברכת ה' היא תעשיר". ראינו פה בבירור את השגחת הקב"ה עלינו, כפי שנרמז בברכת "שהכל נהיה בדברו" – שכל מאורע ומאורע, גדול וקטן, הריחו בדבר ה' יתברך. יד ההשגחה גרמה בשתי הפעמים שהנהג המיועד לא יוכל להסיע אותי, ויבקשו דווקא מן הנהג השני להסיע, וכך נתגלגל כל העניין לטובה.

הלכות ט"ו בשבט

א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות (ק"ר סי' תקע"ג סי' ה) והוא מהווה כיום "גבול" במעבר משנה לשנה לעניין חישוב שנת מעשר שני או עני בפירות העץ, וכן לחישוב גיל העץ לעניין חישוב שנות ערלה של העץ וכדו'. ט"ו בשבט יחול א"ה ביום שני ואת 'הסדר' עורכים בליל ט"ו בשבט- יום ראשון בערב.

- ב.** כל גידולי השדה [פירות, ירקות וכדו'] שגדלו בארץ ישראל חייבים בתרומות ומעשרות שהם: תרומה גדולה לכהן, מעשר ראשון ללוי, תרומת מעשר הלוי נותן לכהן, מעשר שני או מעשר עני.
- ג.** השנה שנת תשפ"ו היא שנת "מעשר שני" [השנה שנה ד' לשמיטה], מכל מקום לירקות חישוב השנה [מעשר שני] הוא מראש השנה תשפ"ו ועד סופה. ולפירות חישוב השנה מ-ט"ו בשבט תשפ"ו עד ט"ו בשבט תשפ"ז [ולפני כן זה מעשר עני].
- ד.** אין אומרים ב-ט"ו בשבט תחנון [ק"ר סי' קל"ג סי' ו] וכן במנחה ביום שלפניו [י"ד בשבט] אין אומרים.
- ה.** אין לצום בט"ו בשבט אפילו צום "יארצייט" וכן חתן וכלה [ק"ר סי' יח"ד סי' פ"ב, חו"ע ע"מ ד].
- ו.** יש נוהגים לעשות לימוד בליל ט"ו בשבט, ולומדים בו משניות או זוהר העוסקים בעניין הפירות, [הנדפס בספר "פרי עץ הדר" וכן מובאים בהמשך עלון זה] בהבנה ככל האפשר ובפרט יש ללמוד את ההלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט כגון: ענייני ערלה, תרומות ומעשרות [ק"ר סי' ז].

ז. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות ולברך עליהם את הברכות הראויות להם, ומנהג יפה הוא זה [ולקרוי ח"ה ע"מ רמח סי' ז]. במיוחד מפירות שבעת המינים אשר השתבחה בהם ארץ ישראל [ק"ר סי' פ"ב סי' ג].

ח. סדר ט"ו בשבט בבית מר"ן עובדיה יוסף
שהם: חיטה, שעורה, זית, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים [יש שיטה לזכור את הסדר לפי מס' הגרעינים שבפרי: זית- גרעין אחד, תמר- גרעין אחד מעין שתיים(חצוי), גפן- כשלוש גרעינים, תאנה- כמות גדולה של גרעינים, רימון- כולו גרעינים].

ה. סדר הקדימה בברכות הראוי: (1) "מזונות" (2) "הגפן" (יין), פרי העץ ופרי האדמה, יקדים איזה שירצה וראוי להחמיר שהסדר יהיה "גפן", "העץ", "האדמה" [ובזה יוצא יד"ח כל השיטות (הכללה בנראה סי' י"א-י"ג, ב"ח סי' ע"א מנות סי' ה-ז, ולקרוי סי' י"א סי' ה, כה"ח סי' י"א סי' כ"ח, ג"ד)] (3) "שהכל". ולגבי הסדר בפירות העץ עצמם: עדיף להקדים קודם פרי שצריך "שהחיינו" [אפילו שאינו משבעת המינים] אח"כ פרי משבעת

המינים [וע"פ סדר קדימות: זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון], ולבסוף שאר הפירות (חזו"ע טו כזכט עמ' רעד-רעו, ילקו"י סי' ר"א ס"ג). [מאחר ויש חולקים לגבי קדימות "שהחינו" על "שבעת המינים" לכן טוב להביא לשולחן את הפרי החדש רק אחר שברכו על פרי משבעת המינים] (אור ההלכה עמ' תקסא).

ט. כל דיני קדימה שכתבנו אינם אלא דווקא כששניהם לפניו ורוצה לאכול משניהם, אבל אם אין שניהם לפניו אין אומרים לו המתן עד שיביאו את החשוב קודם כדי שיברך עליו תחילה אלא מברך על מה שלפניו (ש"י יער פ"ד ס"ז ב"ח מטות ס"ג).

י. מברך פעם אחת "העץ" ופותר את כל פירות העץ [שבבית]. ומברך פעם אחת "האדמה" ופותר את כל פירות האדמה [שבבית] וכי"ב לענין מזונות, ומברך פעם אחת "שהכל" ופותר את המאכלים והמשקים שברכתם "שהכל" [שבבית] (ילקו"י ח"ה עמ' רנב-רנג, הליכות עולם ח"ב עמ' פו-פו). ומברך "שהחינו" פעם אחת ופותר את כל המאכלים שחייבים "שהחינו" שלפניו [ואלו שאינם לפניו אינם נפטרים מברכת "שהחינו" שברך, ואם מביא אח"כ מינים אחרים שטעונים "שהחינו", מברך שוב "שהחינו" (ילקו"י סי' רכה ס"ג)] (הליכות עולם ח"ב עמ' כ-כג).

*** אם ברך "על הגפן" על היין פטר את כל המשקאות מברכת "שהכל" (סס).**

יא. אין לברך "שהחינו" על ריבת האתרוג [או מרוקח בסוכר וכי"ב] הואיל ואינו ניכר בין חדש לישן (ב"ח פ. ראה ס"י, קצות השולחן ס"ג/ב, ברכת ה' ח"ד פ"ב ס"ח/ב, עיין אור שרה עמ' 92 פסקי תשובות רכה) ובפרט שכבר ברכו עליו בסוכות ב- 4 המינים (חזו"ע ברכות עמ' קלא-קלב).

יב. אין מברכים "שהחינו" על פירות שבקופסאות השימורים וכן לא על פירות מיובשים כיון שאין בהם היכר בין ישן לחדש (הזכרה והלכותיה סי' ס' ס"ח-ט, פסקי תשובות הנ"ל).

יג. המברך על פרי חדש ברכת "שהחינו", לכתחילה נכון יותר להקדים ולברך ברכת הפרי ואח"כ ברכת "שהחינו" ויטעם מהפרי (ילקו"י סי' רכה ס"ז). ואם הקדים ברכת "שהחינו" לברכת הפרי יצא.

יד. את סדר ט"ו בשבט אפשר לעשות ללא קשר לארוחת ערב, מ"מ לא יעשה את הסדר בתוך חצי שעה לפני ארוחת ערב שאוכל בה לחם (חזו"ע עמ' הלט).

הטעם: אם אוכל שיעור כזית מהמאכלים של סדר ט"ו בשבט יכנס לספק אם לברך ברכה אחרונה [להלכה לא יברך] בגלל שנמצא סמוך לסעודה וברכת המזון תפטרנו, לכן כדי לא להיכנס לספקות לא יעשה סמוך לסעודה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכח).

טו. אם עושים סדר ט"ו בשבט באמצע הסעודה [שאוכל בה לחם] אזי:

*** המנהג שלא לברך על זית כבוש "בורא פרי העץ" בסעודה [שהרי הוא טפל ללחם] אלא יברך על פרי אחר ויפטרנו (ילקו"י ח"ה עמ' רנג ס"ז) [כגון: על התמר שהוא הבא בסדר].**

*** לכתחילה אין ראוי לאכול עוגה בתוך הסעודה [שלא יצא ידי חובה בברכת המוציא] ואם אוכל בכל זאת לא יברך עליה [מזונות], ואם היא יבשה ונכנסת ועם מילוי כגון: וופלה, הרוצה לברך עליה מזונות יש לו על מה לסמוך (ילקו"י ח"ג סי' קעז ס"ה, ק. ילקו"י גס ס"ח) ובפרט לענין חיטה יוצאים ב"המוציא" כשאוכלים לחם.**

*** "על האדמה" - אפשר לברך רק על ירקות שאין דרך לאוכלם עם לחם [ירקות שאי אפשר לברך עליהם: קישואים, עגבנייה, מלפפון, ירק כבוש או מבושל, חמוצים] (סס).**

טז. הנוהגים לשתות בירה [שעשויה משעורים] כדי לטעום מכל שבעת המינים, אין להקדימה לשאר המינים כיון שרובה מים וברכתה "שהכל" (ילקו"י סי' ר"א ס"ג). [אם ברך על היין פטר את הבירה].

יז. אם עושים את הסדר בלי קשר לסעודה הרי:

*** האוכל דבר שיש עליו רטיבות מים [שלא בתוך הסעודה] ולא ניגב ויש רטיבות שהוא טופח על מנת להטפח (כפי שמצוי בפירות ט"ו בשבט שטופפים אותם ומביאים אותם רטובים לשולחן) צריך ליטול ידיו בלי ברכה לפני אכילתם (ש"ע סי' קנח ס"ד).**

יח. פירות שמצויים בהם תולעים יש לפתחם ולבודקם לפני שמברך עליהם ובפרט את המיובשים שהאוכל תולעת חייב ב-5 לאוין והרי הוא משקץ נפשו ומטמא ליבו מעבודת השי"ת (ילקו"י עמ' רנ-רנא). אין לאכול את התאנה, אלא לומר את קטעי הלימוד שלה בגלל שהיא נגועה ברמה גבוהה בתולעים וקשה מאוד להבחין בהם כי הם דומים לנימים שבפרי, ובתאנה מיובשת הבעיה חמורה שבעתיים היות וצבע התולעים הלבנות שהתייבשו בתאנה הופך לחום וקשה מאוד להבחין בהם שהרי גם הפרי חום (תולעת שני כד' ג' לגר"ש רווח עמ' רסט-רעב, קילור ספרי דליקת המזון כהלכה לגר"מ וי"א עמ' 102).

יט. יש קבלה בידינו לבקש ולהתפלל ב-ט"ו בשבט שהשי"ת יזמין לו בסוכות הבא אתרוג נאה ומהודר, לפי שביום זה ראש השנה לאילנות נעשית ראשית הצמיחה, ואין לך שעה טובה מזו לבקש על פרי עץ הדר (כני יסשכ"ר).

שעור לציבור הרחב באשדוד ביום חמישי יח' שבט ב- 9:00 בערב עם הרב אייל עמרמי בנושא: אמונה בבי"כ החיד"א רח' יצחק הנשיא 22 אזור ג' * עזרת הנשים פתוחה * תפילת ערבית לפני ואחרי

סדר ט"ו בשבט

לפני שמתחיל סדר ט"ו בשבט יאמר תפילה זו: (מתוך לשון חכמים לרב איש חי" ס' לח)

"יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתברך כל אילני האתרוג להוציא פירותיהם בעיתם ויוציאו אתרוגים טובים, יפים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בהם מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר ציונתו בתורתך ע"י משה עבדך, "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל". ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתעזרנו ותסיענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקנה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני האילנות, ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה, שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך". יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

חיטה

ייקח עוגה וכיצ"ב, ויברך "בורא מיני מזונות" (ואם הוא בתוך הסעודה, אזי הלחם שהוא אוכל הוא "חיטה", והרוצה לברך על "וופל" יש לו על מה לסמוך"). ואחר שיאכל קצת יאמר: **"הלחם גבולך שלום, וזלזל זיטים ישביעך"** (תהילים קמ"ז, יד).

לקט מדברי חכמינו על החיטה:

למה נקרא שמה חיטה? מלשון טהרה ונקיות, כמו: "תחטאני באזוב ואתה ר"י וזה רמז לכל אוכלי החיטה (=כל העולם), שעליהם נלקות עצמם מן החטא... למה נקרא שמה חיטה? מלשון **געגעין**, כמו: "כבן המתחטא אל אביו". וזה רמז לכל אדם שהוא צריך להתגעגע אל ה', כמו שמתגעגעין אל החיטה...

אמרו חז"ל: **"חיטים שבשבות זו, אינם דומים לחיטים שבשבות אחרת"** – רמז לבני האדם, שאין דעתם שווה אחד לשני, ואין פרצופיהן שווין זה לזה. וזאת כדי שיראה כל אדם את יחודו וחשיבותו הפרטית בעולם.

אמרו חז"ל: **"החיטה, נזרעת ערומה, ויוצאת בכמה לבושיין (=קש, מוץ, תבן)"** – רמז והוכחה לתחיית המתים: שייתכן שיוטמן דבר בתוך האדמה, אבל לא ילך לאיבוד, אלא יחזור ויצמח ביתר מעלה. כך האדם לאחר מותו טומנים את גופו באדמה, אבל בתחיית המתים יקום ביתר מעלה.

אמרו חז"ל: **"החיטה אי אפשר לעולם לחיות בלעדיה"** – כך, אי אפשר לעולם בלי ישראל ובלי התורה, שהם חיות הבריאה.

אמרו חז"ל: **"חיטה זו, כמה צער וכמה יגיעה (11 מלאכות שהם: חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, מרקד, טוחן, לש, אופה) עד שהיא צומחת"**, כך הצדיקים – הקב"ה מנסה אותם ומקשה עליהם, עד שנותן להם את חפציהם, כי מפני חביבותם מתאוה ה' להם. אבל הרשעים – גדלים מעצמם בלי שמירה ותרבות ובלי ניסיונות, כקוצים.

אמרו חז"ל: **"הלחם, מועיל לאדם בריא, ולא לחולה שצריך לרפואתו"** – כך, לימוד התורה לבדו, טוב בשביל הצדיקים שלא חטאו מעולם (בריאים בנפשם). אבל מי שיש לו חולי הנפש (עבר עבירות), הוא צריך קודם רפואה ע"י תשובה שעליה אמרו: גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם.

יבזורה מובא: אלא קדשא בריך הוא בלחודי ובגין דא, מאן דמזלזל בנהמא וזריק ליה בארעא, עניותא רדיף אבתריה. וחד ממנא אתפקד על דא, ואיהו רדיף אבתריה, למיהב ליה עניותא ולא יפוק מן עלמא עד דיצטרך לברין (זוהר הקדוש במדבר פ' פנחס דף כמד ע"א).

הסבר: הקב"ה ממונה על הלחם וחמשת המינים לבדו, לפיכך מי שמזלזל בלחם הרומז אל המלכות וזורק אותו לארץ, ממונה מיוחד מתמנה על מי שמזלזל בלחם, והוא רודף אחריו להביא לאותו אדם עניות, ולא יצא מן העולם עד שיצטרך לבריות ר"ל.

שעורה

יקח תבשיל העשוי מגריסים, ויאכלנו בלי ברכה, ויאמר: **"ותאמר שלש השעורים האלה: נתן לי כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל זמותרך"** (רות ג, יז) (אם אין לו תבשיל גריסים, יכול לשתות בירה. אולם: אם עושה סדר זה בתוך הסעודה, לא יברך עליהם. ואם עושה סדר זה לאחר הסעודה, יברך עליהם "שהכל" (כשלא ברך "הגפן" שאם ברך פטר את כל המשקים) וישתה רק אחר שאר המינים [אחר הרימון]).

לקט מדברי חכמינו על השעורה:

"שש השעורים האלה נתן ליי" רמז לתורה [ערכי הכינויים]

- ◉ למה נקרא שמה שעורה? מלשון **שערה (ות)**. כמו: "ושערה לא הפך לבן", ובא לרמוז שהרשעים נדמה להם יצר הרע כמו חוט השערה. שהרי החטאים מתחילים בצורה דקה, כמו חוט השערה. כמאמר חז"ל: "כך אומנותו של יצר הרע: היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה, והולך ועובד".
- ◉ למה נקרא שמה שעורה? מלשון **פחד**. כמו: "לא שערום אבותיכם". רמז למה שכתוב: "אשרי אדם מפחד תמיד" מיצר הרע והחטאים (הרמוזים לעיל, שמתחילים באופן דק כמו שעורה), ואשרי למי שמפחד תמיד מיצר הרע, כדי שלא יפול ברשתו.
- ◉ אמרו חז"ל: **"השעורה מתבכרת לפני כל תבואת הארץ"** - רמז ליצר הרע והחטאים הנרמזים בה המגיעים אל האדם כבר עם לידתו. וכמו שנאמר: "לפתח - חטאת רובץ". אבל היצר הטוב אינו בא אל האדם כי אם בגיל י"ג שנה.
- ◉ אמרו חז"ל: **"השעורה, אכילתה מקררת את גופו של האדם"** (יותר מחיטה) - רמז לאדם שעליו לקדש את עצמו אפילו במותר לו, ועל ידי כך לקרר את תאוות החטא ויצר הרע.
- ◉ אמרו חז"ל: **"השעורים הם מאכל בהמה"** - רמז לעמי הארץ והחוטאים שמעשיהם מעשי בהמה
- ◉ ההבדל בין כשר לטרף הוא: **חוט השערה**. (בהמה שנשחט חצי הקנה שלה - טרפה, אבל אם נשחט טיפה יותר, זה כבר "רוב", והבהמה כשרה). ללמדך: לפעמים בין מעשה טוב למעשה רע, יש רק "חוט השערה" בלבד...

יבזורה מובא: קרא דשרינן ביה, והיה באכלכם מלחם הארץ וכי לחם הארץ שעורה איהו לאו הכי ואנן שעורה מקרבין, בגין דשעורה קדמא לשאר נהמא דעלמא. שעורה איהו ה' שעורה דה"א

דיעא הוא בשיעורא דה"א (וזהו הקדוש במלכר פ' בלק דף קפח ע"ג).

יין (גפן)

ראוי לברך כגון על היין - ימזוג יין ויברך עליו "בורא פרי הגפן" ואחר שישתה מעט יאמר: **"יין ישמחו ללב אנשׁו להזהיל פנים משמן"** (תהילים קד, ט"ז).

לקט מדברי חכמינו על היין:

- ◉ **למה נקרא יין וגם תירוש? יין - לשון תאניה ויללה, שמביא ליללה ע"י שתיה מרובה, תירוש - זכה** (ע"י שתיה במידה) - **נעשה ראש, לא זכה** (ע"י שתיה מרובה) - **נעשה רש** (גמ' יומא עו) - רמז לדברי חז"ל שאמר: זכה נעשית לו (התורה) סם חיים, לא זכה הופכתו (גמ' קידושין ל:), אם אדם נוהג בדרך ארץ שקדמה לתורה נעשית לו התורה לסם חיים, לא זכה ואין בו דרך ארץ ומידות טובות, הופכתו - ומשתמש בתורה לתרץ מעשיו הרעים.
- ◉ **היין טמון בתוך הענבים והוצאתו ע"י דריכה** - רמז לאהבה החבויה שישנה בלב האדם להקב"ה וגילוייה היא ע"י הכנעה הנרמזת בדריכה.
- ◉ **היין ע"י דריכתו משתנה לטובה, שבהיותו טמון (ענבים) ברכתו "העץ" ובדריכתו(יין) ברכתו "הגפן"** - רמז לבעלי תשובה שחוזרים בתשובה מתוך צער וחרטה כדוגמת הדריכה ומתעלים למעלה גבוה יותר מהצדיקים שנאמר: "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"
- ◉ **היין משתמר בכלי חרס ובכלי כסף וזהב מחמיץ** - כך דברי תורה מתקיימים רק במי שדעתו שפלה, הטעם לכך כי הענו לומד מכל אדם ואינו בוש לומר לא הבנתי וחוזר על תלמודו תמיד.
- ◉ למה נקרא שמו גפן? לשון **גו פנא** (בעברית: **נכנס - מוציא**). שעל ידי שתיה מרובה ממשקה הגפן, מוציא האדם את כל מה שבתוכו, וזה רמז למאמר חז"ל: "נכנס יין - יצא סוד"

זית

ייקח זית ויברך עליו "בורא פרי העץ" ויאכל קצת ויאמר **"בלולה בשמן כתית"** (במדבר כז, ה) (אם בתוך הסעודה, לא יברך על הזית "בורא פרי העץ", אלא על התמר).

לקט מדברי חכמינו על הזית:

"בלולה בשמן כתית" - זוהי תורה שבעל פה שהיא בלולה במקרא, משנה

וגמרא [סאפקלריא כח].

- ◉ **"הזית, עליו איתנים ואינם נושרים כלל: הן בימות החמה והן בגשמים"**, רמז לעם ישראל, שאין להם בטלה עולמית: לא בעולם הזה ובעולם הבא.
- ◉ **"הזית, אינו מקבל הרכבה עם עץ אחר"** - כך האשה הצנועה, זוכה שיוצאים ממנה בנים טהורים, בלי כל חשד על ייחוסם מי הם אבותם, וזה שנאמר: "בניך כשתילי זתים סביב לשולחנך", שהם טהורים מכל חשד. ◉ **"זיתים, מהם יוצא שמן להאיר"** - רמז לתלמידי חכמים שמאירים לישראל.
- ◉ **"הזית, לכל פרי יש שני עלים"** - רמז לתלמיד חכם, שיש לו אושר בשני עולמות: עולם הזה, והבא.
- ◉ **"הזית, מוציא את שמנו ע"י כתישה"** - כך ישראל: אינם חוזרים למוטב אלא ע"י ייסורים.

● **"הזית – אחריתו בסופו"** (=שאינו טוען פירות עד זמן רב, והנאתו רחוקה, ואין פירותיו בשלים מעט מעט כשאר אילנות, אלא בסופו כולם ביחד). כך ישראל: אחריתם (=טובתם) בסופם, וכמו שאמרו חז"ל: "צדיקים, תחילתם יסורים וסופם שלוה".

בזורה מובא: היא צנועה ואתחזי לאולדא בנין דכשרן. חמי מה אגרה, בנין כשתילי זיתים. מה זיתים לא נפלי טרפיהו כל יומי שתא וכלהו קשורין תדיר, אוף הכי בנין כשתילי זיתים סביב לשלחנך. (זוהר הקדוש בראשית פ' וילא דף קטו ע"ג)

הסבר: "היא" האשה הצנועה שראויה להוליד בנים צדיקים, ראה מה שכרה? מה זיתים כל ימי השנה חורף וקיץ לא נופלים מהם עלים בשום אופן וכל הזמן תראה את העלים לחים וקשורים תמיד לאילן, גם כך בניין הם דשנים ורעננים בבריאות הגוף והנפש והיו מחוברים כל הזמן לשולחן שלפני ה', ולא יסורו ממנו.

תמר

ייקח תמר ויאכל מעט, (-אם עושה סדר זה בתוך הסעודה, צריך לברך כאן – "בורא פרי העץ" - ורק אח"כ יוכל לטעום מהפרי ולא לפני כן) ויאמר: **"צדיק כתמר יפרוץ כארז בלבנון ישגה"** (תהילים)

לקט מדברי חכמינו על התמר:

"צדיק כתמר יפרח" [משלי כז, יח] זה הקב"ה [ויק"ר ל, ט] "זאת קומתך דמתה לתמר אמרתי אעלה בתמר" אלו ישראל [סנהדרין גג, א].

● למה נקרא שמו תמר? לשון **גבהות וזקיפה**. כמו: "כתימרות עשן". וזה, על שם שצומח ישר, בלי שום עקמומיות. ובא לרמזו שצריך לעמוד עמידה תקיפה ואיתנה על קיום התורה והמצוות עד כדי מסירות נפש, ושלא לסטות ולנטות מנתת חיית התורה.

● למה נקרא שמו תמר? לשון חילוף. כמו: ותמורתו יהי קודש" - שמתחלף בגידולו: העץ מר והפרי נעשה מתוק. וזה רמז למעלת התורה הקדושה, שבכוח הלימוד והעסק בה, מכפרת היא על עוונותיו של האדם והופכתם למתוקים, שהעוונות נעשים זכויות.

● **"התמר, אין לו אלא לב אחד"** (=גזעו אינו מתפצל לענפים, אלא עולה ישר עד למעלה). אף ישראל: אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

● **"התמר, יש בו אוכל, ויש בו עוקצין"** - וכן אמרו רז"ל: ישראל, יש בהם צדיקים, ויש בהם רשעים

● **התמר, אם נעקר, אין לו חילופים"** - כך הצדיקים: בשעה שנפטרי מן העולם – אין להם חילופים

● **"התמר, צילו מגיע למרחוק"** (מחמת גובהו) - רמז לצדיקים שמגינים על כל העולם.

בזורה מובא: רבי יצחק פתח ואמר: "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", ... מפני מה אקיש צדיק לתמר, מה תמר כיון דגזרין ליה לא סליק עד זמן סניא, אוף הכי צדיק כיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותיו עד זמן סניא כארז בלבנון ישגא אוף הכי נמי. (זוהר הקדוש בראשית פ' לך-לך דף קפ ע"א)

הסבר: רבי יצחק פתח ואמר: מה הטעם שהכתוב מקיש "צדיק" ל"תמר" יותר משאר האילנות? אלא, מה עץ התמר כיון שקצצו אותו אינו עולה וגדל וחוזר לגבהו עד זמן רב, כן הצדיק כיון שהסתלק מן העולם בעוונותינו אין צדיק אחר עולה במקומו עד זמן רב. וכן מדמה את הצדיק ל"ארז" לומר לנו כמו שה"ארז" כיון שקוצצים אותו אינו עולה אלא לאחר זמן רב כן הצדיק כיון שנסתלק מן העולם אין צדיק אחר עולה תחתיו עד זמן רב.

גפן (ענבים)

ייקח ענבים ויאמר: **"גפן ממצרים תסיע תגרש לזיית ותטענה"** (תהילים פ, ט), ויאכלם בלא ברכה.

לקט מדברי חכמינו על הגפן:

"גפן ממצרים תסיע" - השכינה [זוהר בראשית דף רלח, ע"א]. - תורה. אלו ישראל, זה העולם [חולין צב, א].

● **"הגפן, כשבאים לנטעה, מפנים מתחתיה אבנים וקוצים, ואח"כ נוטעים אותה"**, כך עשה הקב"ה לישראל: כשיקש להכניסם לארץ ישראל, פינה מתוכה קודם את טומאת האומות, ואחר כך הכניסם. וכמו שכתוב: "תגרש גויים (ואח"כ) ותטעה".

וגם בעבודת ה' כך הוא הסדר: קודם צריך לסלק את המכשולים, ורק אח"כ להתקדם. וכמו שכתוב: "יסור מרע (ואח"כ) ועשה טוב".

● **"הגפן, אין נוטעים אותה בערבוביה, אלא שורות שורות"** - כך דברי תורה, צריכים להיות מסודרים כל אחד במקומו הראוי לו, ואין לערבב נושאים ולבלבל תחומים.

● **"הגפן, אינה יכולה להנטע עם אילן אחר"** (אלא עם מינה בלבד) - כך אשה כשרה, אינה מסוגלת לקיים נטיעות (בנים) מאיש אחר.

● **"הגפן, נמוכה מכל האילנות אבל שולט בהם שהוא נשען על כולם"** - רמז ללומדי התורה, שהם נראים שפלים בעולם הזה, אבל לעתיד לבוא, הם עתידים לשלוט בכל העולם.

● **"הענבים, החרצנים נמצאים בתוכה"** - רמז לערב רב והאספסוף הנמצא בתוך ישראל.

● **"הענבים, כאשר הם באשכול אחד, אין הרוח יכולה להם"** - כך ישראל, כשהם באחדות, אין שום רוח רעה שבאומות העולם יכולה להם.

בזוהר מובא: פתח רבי יוסי ואמר: "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניתך כשתילי זיתים סביב לשלחןך" (תהילים קכז ג) "אשתך כגפן פריה" - כל זמנא דאתתא בירכתי ביתא ולא נפקא לבר היא צנועה ואתחזי לאולדא בנין דכשרן (זוהר הקדוש כלאסית פ' וילא דף קטו ע"ג).
הסבר: כל זמן שהאשה מתנהגת ומתלבשת בצניעות ראויה להוליד בנים כשרים.

תאנה

ייקח תאנה ויאמר: "נוצר תאנה יאכל פריה ולומר אלוני יכובד" (משלי כו, יז). וראוי להימנע מלאכול תאנה בגלל הקושי העצום בבדיקתה מתולעים.

לקט מדברי חכמינו על התאנה:

"נוצר תאנה יאכל פריה" [משלי כז, יח] - נמשלו דברי תורה לתאנה [עירובין נד, א].

למה נקרא שמה תאנה? לשון תואנה. כמו: "תאניה ואניה" שהיא הביאה תואנה (מיתה) לעולם, כי ממנה אכל אדם הראשון בחטא עץ הדעת. וזה רמז לדברי חז"ל: "אין הערוד ממת, אלא החטא ממת" (מעשה באחד שנשכו ערוד ומת, אמרו חז"ל: לא הערוד ממת, אלא החטא ממת) וכן אמרו חז"ל: "אין מיתה - בלא חטא."
עץ התאנה, כל זמן שממשמשין בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן". וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * "תאנה שהיא כבר בשלה, אם שוהה רגע יותר, מתליעה" - זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך - אל תחמיצנה".

למה נקרא שמה תאנה? לשון תואנה. כמו: "תאניה ואניה" שהיא הביאה תואנה (מיתה) לעולם, כי ממנה אכל אדם הראשון בחטא עץ הדעת.

עץ התאנה, כל זמן שממשמשין בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן". וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * "תאנה שהיא כבר בשלה, אם שוהה רגע יותר, מתליעה" - זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך - אל תחמיצנה".

עץ התאנה, כל זמן שממשמשין בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן". וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * "תאנה שהיא כבר בשלה, אם שוהה רגע יותר, מתליעה" - זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך - אל תחמיצנה".

עץ התאנה, כל זמן שממשמשין בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן". וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * "תאנה שהיא כבר בשלה, אם שוהה רגע יותר, מתליעה" - זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך - אל תחמיצנה".

בזוהר מובא: אלא תאנא כיון שנוכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ותאנא, אותן הבגדים היו של אדם הראשון דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן ואי תימא דכתיב ויתפרו עלה תאנה דאינון הוו, אי הכי אמאי כתיב ויעש ה' אלוקים. וכתיב כתנות עור, הא לא הוו אלא עלה תאנה אלא כתרוממו, לבושין דיקר והוו סלקין ריחין מבוסקא דעדן (זוהר הקדוש שמו"ט פ' ב"א דף ק"ט ע"א).

רימון

ייקח גרגרי רימון ויאמר "כפלוז זרימון רקתך מבעוד לצמתך" (שיר השירים) ויאכלם.

לקט מדברי חכמינו על הרימון:

"כפלוז הרימון רקתך" אלו ישראל [שמו"ר לו, א].

למה נקרא שמו רימון? מלשון רם [=גבוה], כמו: "רם על כל גויים ה'" וזה רמז למעלה הנרמזת בו, שאפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון ומעשיהם גבוהים ורמים ממעשה האומות.

"הרימון, כולו גרעינים" - רמז למאמר חז"ל על הפסוק: "כפלוז הרימון רקתך"

"רקתך" - שאפילו ריקנים שבעם ישראל, מלאים מצוות כרימון. ויש שכתבו (מלבי"ם שיר השירים ח' ב, ועד)

שיש רימונים שנמצאים בתוכם תרי"ג גרעינים, וזה רמז לתרי"ג המצוות הרמוזות בהם.

למה נקרא שמו רימון? מלשון השלכה - כמו: "רמה בים" - רמז לדברי רבי מאיר: "רימון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק". ובא ללמדנו שאי אפשר להשיג בעולם גם את הגשמיות וגם את הרוחניות יחד, אלא צריכים לברור את הרע ואת תאוות החטא ולהשליכם. ואח"כ, כל הנותר יהא ראוי לאכילה כמו תוכו של הרימון.

"הרימון, פריו מתוק" - רמז לאגדות התורה, שיש בהם טעם ותענוג. כמו שדרשו על הפסוק:

"מעסיס רימוני" - אלו ההגדות שטעמן כרימון.

"הרימון, יש בו שני סוגים, אחד: שמתוק מעיקרו. ואחר - חמוץ ונעשה מתוק" - כך ישראל: יש בהם שהיו צדיקים מתחילתם ולא חטאו, ויש בהם בעלי תשובה שמתחילה היו חמוצים ועכשיו נהפכו מתוקים. (כל הקטעים מתוך ספר אלפי מנשה לגר"י מחפוז)

בזוהר מובא: תא חזי, דודקא כד יתי לגבה ייקא לגבי תרין משיחין "נשכימה לכרמים" - דאינון ישראל, די בהון איתמר: "כי כרם ה' צבאות בית ישראל", "נראה הפרחה הגפן" - דאיהי שכינתא בהון "הנצו הרימונים" אלן אינון דמליין מצות פרמון (זוהר הקדוש בחייוני זוהר דף קמ"ד).

ובסיום יברך על "פרי אדמה" ו"שהכל" [אם בריך על יין, ל"שהכל" ייקח מאכל ולא שתייה]. ומי שיש לו פירות שונים נוספים יאכלם כעת (מבלי לברך) ובסיום הסדר לא ישכח לברך ברכה אחרונה כל דבר כברכתו.

טל': 08-8644452 * כל הזכויות שמורות לעלון דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com